

کیفرهای نقدی سقط جنین و و نقص اعضا

در بحث کیفرهای نقدی معنای «دیده» و میزان آن در قتل، روشن شد و خاطر- نشان گردید که دیده، در کجا بالا صاله واجب است و در کجا منوط به رضایت طرفین می باشد.

اسلام ارزش خاصی برای انسان قائل شده و حتی مرده انسان مسلمان، احترام ویژه‌ای دارد و توهین به آن علاوه بر اینکه گناه و حرام است، در بسیاری از موارد دیده و جریمه، نیز دارد و مهمتر از آن، حرمت سقط جنین و جریمه‌های سنگینی است که اسلام برای آن قائل شده است و این نشانگر آنست که اسلام برای «جنین» ارزشی برابر با يك انسان کامل قائل است، و از همان آغاز تکون جنین و در آستانه داخل شدن در مراحل انسانی، حکم و مقررات ویژه‌ای، برای آن وضع کرده است که به بررسی دیده سقط و نابودی جنین و سپس بدیده اعضا و جوارح انسانها از دیدگاه فقه و قوانین کیفری اسلام می پردازیم.

کیفر نابودی جنین:

اگر انسان، کاری کند که در اثر آن زن حامله (مسلمان) سقط جنین کند و یا خود زن موجب سقط و کشتن جنین خویش گردد، علاوه بر اینکه گناه بزرگی مرتکب شده است، باید دبه و خوبه‌های آنرا به ورثه جنین بپردازد. و جالب توجه اینکه اگر

خود زن سبب سقط جنین شده باشد باید دیه را به همان ورثه جنین پرداخت ولی با آنکه خودش هم مادر و وارث جنین است ، سهمی از این میراث ندارد .

میزان دیه جنین

میزان دیه سقط جنین بستگی بمراحل تکون جنین دارد و همانگونه که در روایات ما آمده است بشرح زیر میباشد :

- ۱- جنین سقط شده اگر تازه منعقد شده باشد و هنوز نطفه است ، ۲۰ مثقال شرعی طلاست (۱)
- ۲- علقه یعنی جنین از مراحل نطفه‌ای گذشته و تبدیل به خون بسته شده باشد ، ۴۰ مثقال طلا
- ۳- مضغه یعنی جنین بصورت گوشت‌های پاره پاره در آمده باشد : ۶۰ مثقال طلا
- ۴- استخوان بندی جنین نمایان شده باشد : ۸۰ مثقال طلا
- ۵- اگر علاوه بر استخوان بندی ، گوشت نیز بر روی آن ، روئیده باشد : ۱۰۰ مثقال طلا
- ۶- جنین کامل شده‌ایکه علاوه بر استخوان بندی و گوشت ، روح نیز در او دمیده باشد ، دیه کامل لازم است (۲)

کیفرهای نقدی اعضاء و جوارح انسان

برای روشن شدن کیفرهای نقدی اعضاء و جوارح انسان میتوانیم این اعضاء را بر حسب اهمیت و تفاوت در دیه و کیفر به چهار قسمت تقسیم نماییم .

الف : اعضائی که در بدن تک و منحصر بفرده است و مشابهی در بدن ندارد ، همانند بینی ، صلب ، مجاری ادرار و بول و مخاط ، پوست ، موی سر ، و صورت و . . .

ب - اعضائیکه در بدن بصورت زوج و جفت است ، مثل : دستها ، پاها ، چشمها ، گوشها لبها ، ابروها ، پستانها و . . .

ج - اعضائیکه در بدن چهار عدد از آنها وجود دارد ، مثل : پلکها و . . .

د - اعضائیکه در بدن ده عدد از آنها وجود دارد . مثل ، انگشت‌های دست و انگشت‌های پا . . .

در فقه جامع و گسترده و ژرفنگر اسلام ، برای ضربه زدن به هر يك از اعضاء ،

۱- مثقال شرعی معادل ۱۸ نخود طلای خالص می باشد .

۲- این مقدار دیه از مضمون روایاتی که در کتب معتبر فقه وحدیث در باب دیه جنین آمده است ، استفاده شده است . رجوع شود به فروع کافی بروایت مفصلی از امیر مؤمنان (ع) در این زمینه .

بمناسبت اهمیت و منافع و نقشی که در حیات و زندگی با کمال و جمال و حتی حفظ ظاهر آدمی دارد، کيفرهای مناسبی مقرر شده است. تا جایی که برای نابودی برخی از این کمالات و عوامل حیات، مثل: حواس پنجگانه، دبه و کيفر کامل وضع گردیده است یعنی اگر کسی حس بینائی، چشائی (ذائقه) شنوائی، بویائی (شامه) یا گوپائی انسان را تلف نماید باید ديه‌ای برابر با ديه کامل قتل يك انسان پرداخت نماید و نیز اگر کاری کند که عقل کسی، زایل شود و با فهم و شعور انسانی راسخ نماید و دیوانه‌اش کند، باید ديه کامل بپردازد. زیرا نابودی اینگونه کمالات کمتر از نابودی يك انسان نیست وای بسا انسان فاقد شعور با یکی از حواس پنجگانه بمنزله مرده متحرکی می‌باشد و جانی که این عمل را در حق او روا داشته است گوئی او را کشته است و شارع مقدس برای جبران و تلافی این کار و نیز توجه و تنبيه به ارزش انسانی و جلوگیری از رفتار بی‌رويه انسانها و نیز احیاء حس مسئولیت بشر در برابر اعضاء حیاتی انسان چنین جرمه‌ای قائل شده است. و بهمین مناسبت می‌بینیم اگر کسی کاری کند که قدرت تولید مثل و نزدیکی و آمیزش را از انسانی بگیرد، همین مبلغ ديه کامل، را باید پرداخت نماید |

میزان ديه اعضاء

نخست خاطر نشان میشود که بطور کلی آن قسمت از اعضاء بدن انسان که جفت و زوج آفریده شده است خونبها و دبه هردوی آنها در صورت نابودی ديه کامل است و ديه یکی از آنها نصف ديه کامل میباشد. (۳) آنچه که تک آفریده شده در صورت نابودی خود آن بامناف آن، باید ديه کامل بپردازند.

و نیز اگر در مواردی ديه و خونبها در فقه اسلامی معین و مقرر نشده باشند دسترسى به دلائل آن نباشد در تمام آن موارد فقه‌دبه‌ارزش و حکومت، قائل شده‌اند.

یعنی برای جبران خسارت و جنایت با توالی طرفین یا با نظر کارشناس و اهل خبره مابۀ التفاوت و میزان زیان و تساوت قیمت صحیح و معیوب تعیین و پرداخت میگردد |

اکنون میزان ديه سایر اعضاء را بیان می‌کنیم.

۳- جز ابروها و پستانهای مرد. به کتب فقهی شیعۀ و نیز به کتاب بدایة المجتهد ج ۲

ص ۳۱۵ مراجعه شود.

دیه چشم

۱ - اگر کسی موجب کوری چشم کسی شود و هردو چشم او را کور سازد باید دیه کامل بپردازد . و اگر يك چشم کسی را کور کند . نصف دیه قتل يك انسان را باید پرداخت نماید .

دیه بینی

۲ - برای قطع بینی انسان و باقطع نرمه بینی دیه کامل واجب است و در موارد دیگر که باعث صدمه بیکی از دو سوراخ بینی و یا خود بینی گردد ، بهمان مناسبت دیه اش فرق می کند .

دیه گوش

اگر باعث قطع گوشهای کسی شود و نیز باعث کری گردد دیه کامل واجب است و با قطع یا کاری يك گوش نصف دیه لازم میشود . و اگر نرمه گوشهای کسی را قطع سازد $\frac{1}{3}$ دیه کامل را باید بپردازد .

دیه قطع زبان

اگر زبان انسانی را ببرد یا کسی که می توانست صحیح سخن بگوید موجب سلب تکلم او شود دیه پرداخت دیه کامل محکوم میگردد و اگر موجب سلب سخن گفتن انسان الکن (یعنی کسی زبانش لکنت دارد و می گیرد) شود $\frac{1}{3}$ دیه لازم است . (۳) و نیز اگر طوری صدمه بزند که سخن گو ، نسبت بهريك از حروف بیست هشت گانه صدمه ببیند ، دیه واجب از يك بیست و هشتم تا بمقداری که صدمه زده است مقرر گردیده است و نسبت بهر اندازه از تکلم حرفی که از او سلب کرده است باید دیه بدهد !!

دیه دندانها

میدانیم که انسان سالم و بطور طبیعی دارای ۲۸ دندان است که دوازده دندان در جلو که شش عدد در فك پائین و شش عدد دیگر در فك بالا قرار دارد و دیه هر يك از این دوازده دندان پنجاه مثقال شرمی طلای خالص است و شانزده عدد دندان در قسمت عقب دهان در طرفین فك بالا و پائین قرار دارند که برای شکستن هر يك از آنها باید ۲۵ مثقال شرمی طلای خالص بپردازد .

دیه قطع لبها

اگر تمام لبهای کسی را ببرد ، باید دیه کامل قتل انسان را بپردازد ولی برای نابودی

۳- تعهر بالوسيله ج ۲ ص ۵۷۳ و ...

هر يك از لبها نصف ديه پرداخت میشود گرچه برای قطع لب پائين ، برخی از مراجع و فقها تا ۶۰۰ دینار یعنی ۶۰۰ مثقال طلا نوشته اند . چون سبب نگهداری غذا و آب می باشد . (۵)

اگر لبها را طوری بشکافند که دندانها پیدا شود $\frac{1}{3}$ ديه کامل واجب میشود .
ديه دستها

اگر هر دودست کسی را از بند جدا کنند ، تمام ديه قتل ، ولی اگر يك دست را از بند جدا کنند ، نصف ديه قتل باید پرداخت شود و اگر دست شل مزدی را قطع کند

$\frac{1}{3}$ ديه واجب است ، اگر ده انگشت کسی را ببرد تمام ديه و برای هر انگشت $\frac{1}{10}$ ديه باید پرداخت نماید .

اگر كمر و پشت کسی را چنان بشکند که دیگر درست نشود ، ديه کامل واجب است (۶)
اگر دو پستان زنی را ببرد (۷) تمام ديه و برای بریدن يك پستان نصف ديه کامل پرداخت میشود .

ديه پاها

اگر هر دو پای کسی را تا مفصل یا همه ده انگشت پا را ببرند و قطع کنند ، ديه کامل واجب است و برای يك پا ، نصف ديه و برای هر يك انگشت پا $\frac{1}{10}$ ديه باید پرداخت شود .

ديه مو و پوست

اگر کسی سبب نابودی موی سر انسانی گردد ، خواه مرد یا زن ، کوچک یا بزرگ و ... ، باید ديه کامل پرداخت کند . و نیز اگر کاری کند که موی ریش کسی ریخته شود و دیگر نرود ، باید ديه کامل پرداخت نماید ، « قَضَى امير المؤمنين (ع) فِي اللِّحْيَةِ إِذَا حَلَقَتْ فَلَمْ تُنْبِتْ ، الدِّيَةُ كَامِلَةٌ إِذَا بَنَّتْ فَنُتِلَتْ الدِّيَةُ . »

اگر موی ابروی کسی را نابود سازند و طبق روایتی که در کافی از امیر مومنان نقل

۵- تحریر الوسیله ج ۲ ص ۵۷۴ ولی بدایة المجتهد ج ۲ ص ۳۱۵ دو سوم ديه را واجب دانسته است .

۶- عن ابی عبد الله (ع) قَالَ فِي الْيَدَيْنِ الدِّيَةُ وَفِي الْيَدَيْنِ جَمِيعًا الدِّيَةُ وَفِي الرَّجْلَيْنِ كَذَلِكَ وَفِي الذِّكْرِ إِذَا قَطَعْتَ الْعُشْفَةَ وَمَا تَوْقَى ، الدِّيَةُ وَفِي الْأَنْفِ إِذَا قَطَعْتَ الْمَارْنَ الدِّيَةُ وَفِي الْعَيْنَيْنِ ، الدِّيَةُ وَفِي أَحَدَيْهِمَا نِصْفُ الدِّيَةِ . فروع کافی ج ۷ کتاب ديات و قال ايضاً « ... اصابع اليدين والرجلين ، سواء في الدية »

۷- عن الباقر (ع) « مِنْ رَجُلٍ قَطَعَ يَدَ رَجُلٍ سَلَامًا قَالَ عَلَيْهِ ثَلَاثُ الدِّيَةِ »

شده است باید نصف ديه يك چشم يعنى ۲۵۰ مثقال شرعى طلا بدهد...

اگر تمام پوست بدن كسى را بكنند هر چند امكان زنده ماندنش كم است ، ولى بايد ديه كامل پرداخت شود .

و نيز اگر كارى كند كه موجب كنده شدن پوست بدن با سبب ابتلاء به بيمارى برص و يا باعث سپاه شدن تمام بدن گردد ، بايد ديه كامل بدهد . ولى برخى از علماء در اينگونه موارد قائل به «ارش و حكومت» شده اند . (۸)

ديه شكستن هر عضو و يا استخوانى طبق نظريه اكثر فقهاء يك پنجم آن عضو است . مثلاً شكستن استخوان دست يا ساق پا ... صد مثقال شرعى طلاى خالص است ولى اگر طورى شكسته شود كه عضو معطل بماند و قابل علاج نباشد دو سوم ديه آن پرداخت مى شود !

در باره دنده ها ، برخى از علماء به ارش و حكومت قائل شده اند ولى براى هر ضلع از دنده هاى سينه بيست و پنج مثقال نيز مقرر داشته اند .

امام صادق (ع) در باره ديه سيلى زدن فرمود ، كه اگر جاى سيلى ، سپاه شود ، شش مثقال و اگر كبود گردد ، سه مثقال و اگر نقطه سرخ شود يك مثقال و نيم طلا بايد ديه بدهد . *وَقَضَىٰ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ (ع) فِي اللَّطْمَةِ يَسُودُ أَثَرُهَا فِي الْوَجْهِ ، أَنَّ أَرْشَهَا سِتَّةٌ دَنَابِيرَ . فَإِنْ لَمْ تَسُودْ وَاعْتَبَرَتْ فَإِنَّ أَرْشَهَا ثَلَاثَةٌ دَنَابِيرَ فَإِنْ أَحْمَرَتْ وَلَمْ تَغْضَبْ ، فَإِنَّ أَرْشَهَا دِينَارٌ وَ نِصْفٌ .* (۹)

ادامه دارد

(۸) التشریح الجنائی ج ۲ ص ۲۶۶ - ۲۶۵ و بدایة المجتهد

(۹) فروع كافی ج ۷ كتاب دیات

بقیه از صفحه ۱۲

به تنزل می نماید ، و در صورتی که خودشان اقدام به اینکار نکنند حکومت اسلامی با در نظر گرفتن مصالح همه ، اقدام به تعیین نرخ می کند .
در مورد غرمواد غذایی اگر نیاز شدید و مبرمی به جنس احتکار شده بوده باشد ادامه احتکار سبب اختلال نظام جامعه اسلامی گردد ، حکومت اسلامی می تواند همانند مواد غذایی با آن عمل کند .

بسیاری از فعالیتهای اقتصادی فوق در تمام مکتبهای اقتصادی شرق و غرب مجاز است و هیچگونه تحریمی ندارد ، و آن قسمتی را که ممنوع می دانند در بسیاری از موارد جدی نیست ولى در اسلام همه اینها ممنوع و حرام می باشد .
در کتب فقهی ما هر يك از موارد دوازده گانه فوق بحثهای جالب و مشروحی دارد ، که در این بحث نشرده جای آن نیست .